

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi leipomotyölain 5 §:n kumoamisesta ja työntekijöiden lähettämisestä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi leipomotyölain 5 §:n kumoamisesta ja työntekijöiden lähettämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 100/2024 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Katja Peltola, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Salla Toppinen-Tanner, Työterveyslaitos
- pääluottamusmies Hannu Siira, Vaasan Oy
- tuotantojohtaja Jani Suominen, Vaasan Oy
- lakimies Katariina Sahlberg, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- sopimuslavalavastaava Ville Varila, Ammattiliitto Pro ry
- johtaja Anne Somer, Elintarviketeollisuusliitto ry
- sopimuspuhallikko Erkki Rantamaa, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sosiaali- ja terveysministeriö
- Lounais-Suomen aluehallintovirasto, työsuojelun vastuualue
- STTK ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- Suomen Leipuriliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi leipomotyölain 5 §, jolloin leipomotyölaki tulisi kokonaisuudessaan kumotuksi. Muutoksen myötä leipomoalan yötyökorvauksista sovittaisiin muita aloja vastaavasti yleisesti sovellettavan työaikalain mukaisesti työehtosopimuksilla.

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2025 vp

Lisäksi työntekijöiden lähettämisestä annetusta laista poistettaisiin viittaus leipomotyölakiin.

Esityksellä toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaa.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.3.2025.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kumottavaksi leipomotyölain ainoa jäljellä oleva pykälä, joka koskee leipomotyöntekijöiden korotettua palkkaa yötyön aikana. Pykälän kumoamisen myötä leipomotyölaki tulee kokonaan kumotuksi. Kumoamisen jälkeen leipomoalan yötyökorvauksista sovitaan yleisesti sovellettavan työaikalain mukaisesti työehtosopimuksilla, vastaavasti kuin muilla aloilla. Lisäksi työntekijöiden lähettämisestä annetusta laista poistetaan viittaus leipomotyölakiin.

Hallituksen esitys perustuu pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan. Esityksen tavoitteena on saattaa leipomoala lainsäädännön tasolla samaan asemaan muiden toimialojen kanssa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kannattaa esityksen tavoitetta ja puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomana.

Vaikutuksista

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin huoli yötyön teettämisen lisääntymisestä ja siten yötyön haittojen lisääntymisestä leipomotyölain 5 §:n kumoamisen vuoksi. Laissa nykyisin säädettyä 100 prosentin yötyölisää on osassa lausuntoja pidetty perusteltuna pidäkkeenä yötyön teettämiselle leipomoalalla, jolla työnantajilla on erityinen kannuste yötyön teettämiseen.

Toisaalta asiantuntijakuulemisessa on kannatettu leipomoalaa koskevasta erityissääntelystä luopumista. Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin, että työaikalain (872/2019) ja työturvallisuuslain (738/2002) sääntely sekä tehokas työterveyshuolto vähentävät yötyön haittoja. Yötyön haittoihin varaudutaan kyseisellä sääntelymallilla yleisesti muillakin aloilla. Myös työsuojeluviranomainen ja Työterveyslaitos katsovat, ettei erityissääntelyn säilyttämiselle ole työsuojelullisia perusteita.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää perusteltuna, että työelämän sääntelyä yhtenäistetään hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla. Yötyön haittoja on ehkäistävä kaikilla toimialoilla ja sitä varten on olemassa yleisesti sovellettavaa lainsäädäntöä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty erilaisia arvioita niiden henkilöiden määrästä, joita ehdotettu muutos koskee. Myös arviot vaikutuksista ansiotasoon vaihtelevat työntekijä- ja työnantajapuolen välillä.

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2025 vp

Hallituksen esityksessä on arvioitu kohdejoukon suuruutta sekä vaikutuksia ansiotasoon tulorekisteritietojen sekä työntekijä- ja työnantajaliittojen arvioiden perusteella. Valiokunnan saamissa työntekijä- ja työnantajaliittojen lausunnoissa arviot muutoksen vaikutusten kohteena olevan henkilöstön määrästä vaihtelevat muutamasta sadasta yli 1 500 henkilöön. Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnon mukaan täsmällistä tietoa muutoksen vaikutusten kohteena olevan henkilöstön määrästä tai vaikutuksista ansiotasoon ei ole saatavissa. Vaikutukset ansiotasoon riippuvat siitä, miten yötyökorvauksesta sovitaan työntekijöiden ja työnantajien välillä työehtosopimusneuvotteluissa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 100/2024 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen.

Helsingissä 7.2.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Saara-Sofia Sirén kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Jessi Jokelainen vas
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Mikko Polvinen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Tere Sammallahhti kok
jäsen Timo Suhonen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Meri Pensamo

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2025 vp Vastalause

Vastalause

Perustelut

Orpo-Purran hallituksen esitys, HE 100/2024 vp leipomotyölain 5 §:n kumoamiseksi ja työntekijöiden lähettämisestä annetun lain muuttamiseksi, jatkaa suomalaisen työlainsäädännön murentamista pykälä kerrallaan. Lain 5 §:n yksi tarkoitus on ollut vähentää yötyön teettämistä. Työlainsäädännöllä on säädetty Suomessa tehtävän työnteon edellytyksistä, rajoista ja suojelusta nimenomaan työntekijöiden näkökulmasta.

Yötyön kuormittavuus

Jo vuonna 1961 säädettiin laki leipomotyöntekijöiden korotetusta palkasta yötyön aikana. Sääntelyllä, kuten aiemmalla täyskiellolla, oli tavoitteena jatkuvaa yötyötä tekevien terveyden suojele. Yötyötä haluttiin rajoittaa yötyön hinnalla, jotta yötyötä teetätettäisiin vähemmän ja näin suojeltaisiin työntekijöitä terveyshaitoilta ja sairauksilta.

Yötyö kuormittaa työntekijää fyysisesti ja psyykkisesti enemmän kuin päivätyö. On tärkeää korostaa, että yötyö on ollut kiellettyä leipomoalalla, mutta sitä on avattu pikkuhiljaa vuosikymmenien aikana ja se on lisännyt yötyön käyttöä. Työterveyslaitoksen tutkimushankkeessa on tunnistettu yötyötä sisältävän vuorotyön olevan yhteydessä moniin akuutteihin ja kroonisiin terveysriskeihin kuten unihäiriöihin ja väsymykseen, työtapaturmiin, reumaan, tyypin 2 diabetekseen, verenpainetautiin, raskauden ajan terveysriskeihin ja raskauden keskeytymiseen, lyhyiden ja pitkien sairauspoissaolojen riskiin sekä riskiin joutua työkyvyttömyyseläkkeelle. Lisäksi yötyössä työtapaturmien riski kasvaa. Yötyö lisää myös työn ja muun elämän yhteensovittamisen ongelmia.

Ansiotasoa laskee yötyöntekijöillä ja toimihenkilöillä

Hallituksen halu kumota yötyölaki on kohtuuton, koska taloudelliset menetykset työntekijöiden ja toimihenkilöiden osalta ovat jopa 9 000—14 400 euroa vuodessa.

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL ry:n mukaan leipomotyölain kumoaminen ja 100 %:n yötyöansiotason poistuminen laskisivat vuosiansioita kolmivuorotyötä tekevillä työntekijöillä keskimäärin noin 9 000—10 000 euroa vuodessa ja kaksivuorotyötä tekevillä työntekijöillä keskimäärin noin 2 800—8 300 euroa vuodessa.

Myös elintarvikealan toimihenkilöiden osalta kolmivuorotyötä tai muuten säännöllistä yötyötä tekeville on maksettu 100 prosentin yötyökorvaus. Heidän osaltaan keskimääräisen ansiomenehtyksen Ammattiliitto Pron mukaan vaikutus tulee olemaan noin 1 000—1 200 euroa kuukaudessa eli vuosittain 12 000—14 400 euroa.

Elintarviketeollisuusliitto ry (ETL) mukaan vaikutukset kohdistuisivat lähinnä kolmivuorotyötä tekeviin työntekijöihin, joita on sen arvion mukaan alle kymmenen prosenttia leipomoalan henkilöstöstä. Kolmivuorotyötä tekevien työntekijöiden palkkatuloista erilaiset työaikalaisat muodos-

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2025 vp Vastalause

tavat noin 860 euroa kuukaudessa. Kaksivuorotyössä työaikalisät ovat keskimäärin 580 euroa kuukaudessa ja yksivuorotyössä 530 euroa kuukaudessa. ETL ei kertomansa mukaan pysty kertomaan erikseen yötyölisän vaikutusta leipomoalan työntekijöiden palkkoihin.

Yleissitovuus vaakalaudalla

Leipomoalalla on noin 5 200 työntekijää, joista työnantajaliittoon (ELT) järjestäytyneissä yrityksissä on 41,6 %. Järjestäytyneitä yrityksiä on noin 25 (yrityksiä alalla yhteensä noin 800). Luvut kertovat yleissitovuuden olevan vaakalaudalla. SEL:n arvion mukaan leipomotyölain kumoaminen koskisi noin 30 % alan työvoimasta eli yli 1 500 työntekijää, jotka tekevät kaksi- ja kolmi-vuorotyötä.

Lakien kumoamisen merkitys kasvaa vielä suuremmaksi, jos ja kun leipomoalan työehtosopimuksen yleissitovuus ELT:n ja SEL:n välillä menetetään. Tällöin työehtosopimuksen vaikutus ulottuu pienempään osaan alan työntekijöistä, jos se muuttuu normaalisitovaksi. Se tarkoittaisi, että suurimmalla osalla alantöntekijöistä ei olisi enää työehtosopimuksen tuomaa turvaa työehdoissa. Tällöin alan työehtosopimuksen piirissä olisi enää alle 40 % leipomoalan työntekijöistä.

Suuret näkemyserot työntekijämääristä yötyössä

Näkemysero, kuinka suurta työntekijäjoukkoa tämä hallituksen esitys koskee, on SEL:n, Pron ja työnantajien ETL:n välillä suuri, jopa valiokunnan saamien lisäselvitystenkin jälkeen. Valiokuntakuulemisissa jäivät ristiriitaisiksi tiedot, kuinka suurta henkilöstöjoukkoa leipomotyölain kumoaminen ja 100 %:n yötyölisän poistuminen koskee.

SEL:n mukaan palkanalennus koskisi kolmivuorotyötä tekeviä työntekijöitä, joita on 13 % leipomoalan työvoimasta ja kaksivuorotyötä tekeviä työntekijöitä, joita on 17 % leipomoalan työvoimasta sekä muita, ei-ETL:n jäsenyrityksissä työskenteleviä, joita on 15 % leipomoalan työvoimasta. Pron mukaan leipomoalalla työskentelevistä toimihenkilöistä jopa kolmannes (noin 150 henkilöä) tekee yöajalle osuvaa työtä. ETL:n mukaan vaikutukset kohdistuisivat lähinnä kolmivuorotyötä tekeviin työntekijöihin, joita on sen arvion mukaan alle kymmenen prosenttia leipomoalan henkilöstöstä.

Voimaantulo tarvitsisi siirtymäajan

Työntekijät ja heidän perheensä asetetaan taloudellisesti ja inhimillisesti vaikeisiin tilanteisiin, ilman riittävää siirtymäaikaa. Siksi olisi ollut vähintäänkin perusteltua ja tarpeellista säätää siirtymäsäännös, vähintään neljä vuotta, joka antaisi työntekijöille riittävän sopeutumisajan. Tämä takaisi myös työehto-osapuolille sopimisaikaa asian hoitamiseksi.

Päämääränä kilpailuasetelman muuttaminen?

Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, että lakimuutokset saattavat auttaa enemmän isoja yrityksiä niiden kulurakennetta alentamalla, koska ne toimivat jo pitkälti ympärivuorokautisena toimintana. Niillä on myös laajemmat mahdollisuudet tuotannon organisoimisessa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen toteuttamisessa. Siksi esitys voi muuttaa pk-yritysten kilpailuasetelmaa

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2025 vp
Vastalause

suhteessa isoihin toimijoihin — niiden tappioksi. Onkin perusteltua kysyä, oliko lakimuutosten tarkoituksena edistää myös Suomen elintarviketeollisuuden ja leipomoalan keskittymistä?

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. ja 2. lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 7.2.2025

Lauri Lyly sd
Niina Malm sd
Piritta Rantanen sd
Timo Suhonen sd
Jessi Jokelainen vas